

Okolje temačnih spominskih prireditev skozi prizmo izbranih poslovno-organizacijskih teorij

Kratek povzetek predavanja

Fakulteta za Turistične študije – Turistica ima pomembno vlogo pri razvoju novega koncepta temačnih prireditev. Namen predavanja je predstaviti ta koncept, se znotraj njega osredotočiti le na temačne spominske prireditve in jih povezati z izbranimi poslovno-organizacijskimi teorijami, ki obravnavajo tudi (družbeno) okolje, kar v literaturi pravzaprav niti ni dobro pojasnjeno. Osnova predavanja izhaja iz temeljnega dela *Conceptualising dark events: A new framework* (Kennell & Šuligoj, 2024). Ogradje temačnih prireditev je bilo razvito s teoretično sintezo konceptov iz domenske teorije tanatologije, na nižjem nivoju pa temačnega turizma, temačnega prostega časa in kolektivnega spomina. Da bi se izognili tautološkemu opisu, jih je potrebno ločiti od spominskih prireditev, kot so komemoracije, tematske spominske razstave, parade, koncerti, predstave in podobno. Ene in druge sicer ohranjajo spomin na tragične zgodovinske dogodke (tanatološka podlaga), vendar temačne prireditve vsekakor vključujejo širši spekter udeležencev, ne le tistih iz lokalnega ali ožjega regionalnega okolja (temačni turizem), vključno s tistimi, ki jih privabljajo kontroverznost in/ali problematično vedenje udeležencev (temačni prosti čas). Drugače povedano, temačne prireditve so organizirane in umeščene v prostor predvsem kot odmevne spominske prireditve, vendar jih pojav družbenih odklonov spremeni v temačne. To pa predstavlja posebne izzive za prebivalce, udeležence in organizatorje.

Frost in Laing (2013) sta razvila tipologijo spominskih prireditev, ki je navdihnila tudi raziskovalce temačnih prireditev, na primer Kennell et al. (2018) ter Šuligoj (2023). Šuligoj (in print) tudi razvije model s tipologijo, ki izhaja iz pomena obletnic na tragične zgodovinske dogodke ter upošteva raznolikost obiskovalcev in njihovo deviantno vedenje. Kot omenjeno to predstavlja poseben izziv tudi za organizatorje teh prireditev, ki morajo upoštevati družbeno-politično realnost in odnos(e) do preteklosti oz. med posameznimi deli družbe. Obravnava tega je konsistentna z raziskovalnimi usmeritvami Kennella & Šuligoja (2024), ki zajemajo tudi področje managementa in javne sfere, torej družbenega

okolja (s političnimi, ekonomskimi in drugimi družbenimi dejavniki). Poslovno-organizacijske teorije, kot sta 'teorija deležnikov' in 'teorija omrežij' se pri obravnavi okolja pravzaprav nadgrajujeta. Prva v osnovi predvideva identificiranje in usklajevanje interesov različnih skupin/deležnikov, medtem ko druga temelji na identifikaciji in pomenu povezav ter sodelovanja med deležniki (partnerstva), kar pripelje do verodostojnih, ne-konfliktnih (ali manj konfliktnih), promoviranih in ekonomsko vzdržnih spominskih prireditev, ki manj verjetno postanejo temačne. 'Kontingenčna teorija' opozarja na interne in eksterne dejavnike upravljanja organizacij brez definiranja najboljšega načina, ampak ponuja okvir za prilagodljivost/adaptacijo, kar je relevantno za organizatorje prireditev (predvsem tveganih). Skladno s 'teorijo odvisnosti od virov' obravnavamo financiranje prireditev, a tudi specifično heterogene kadrovske vire in opremo. 'Institucionalna teorija' nudi podlago za razumevanje vpliva norm, politik in vrednot, ki jih državne regulative, politični akterji ali celo mednarodne organizacije določajo, organizatorji prireditev pa upoštevajo. Poleg teh 'klasičnih', bodo raziskovalci temačne spomske prireditve lahko umeščali še v sodobnejše poslovno-organizacijske teorije, npr. 'teorijo trajnostnega razvoja,' 'teorijo dinamičnih zmožnosti,' ipd. Pri tem pa se bodo morali poglobiti še v pomisleke glede (pretirane) komercializacije, ki prihajajo s strani nekaterih drugih ved.

